

ahmed purdić

evropsko vijeće za fetve i istraživanja zasjedalo u bosni i hercegovini

Čovjek se danas susreće s mnogim dilemama i pitanjima koji nisu bili prisutni kod prethodnih generacija. Odgovore na ta pitanja u velikom broju slučajeva ne može dati pojedinac, nego je potrebno da se čuje mišljenje više osoba i eksperata iz različitih znanosti. U cilju iznalaženja odgovora na takva pitanja, formirane se akademije islamskog prava. Danas u svijetu postoji više takvih akademija, a najpoznatije su: Akademija za islamska istraživanja pri Azharu, Akademija za islamski fikh pri Organizaciji islamske konferencije (OIC) sa sjedištem u Džiddi, Akademija za fikh Svjetske islamske lige (Rabita) sa sjedištem u Meki. Njima slično jeste i Evropsko vijeće za fetve i istraživanje, s razlikom da se ono specijaliziralo za pitanje muslimanskih manjina koje unutar zapadnog društva žive u specifičnim okolnostima.

U Sarajevu je od 15. do 20. maja 2007. godine održano 17. redovno zasjedanje Evropskog vijeća za fetve i istraživanje. U ovom radu želimo detaljnije predstaviti ovo vijeće i njegovo sedamnaesto zasjedanje.

Evropsko vijeće za fetve i istraživanja

Osnivač Evropskog vijeća za fetve i istraživanja (Al-Maḥlis al-awrubiiyy li al-iftà' wa al-buúùđ) jeste Federacija islamskih organizacija u Evropi¹ (Ittiúàd al-manaòòamàt al-islāmiyyah fi

¹ Federacija islamskih organizacija u Evropi (FIO) jeste neprofitabilna evropska islamska organizacija koja predstavlja ujedinjen okvir za svoje članice: islamske evropske organizacije, udruženja i društva. Sadašnja struktura i forma

awrubà)². Osnivačka sjednica Evropskog vijeća za fetve i istraživanja održana je u Londonu, u Velikoj Britaniji, 29.-30. marta 1997. godine.

Ovo vijeće jeste neovisna, specijalizirana islamska znanstvena ustanova koju čine skupina učenjaka (alima) i eksperata u različitim znanostima. Trenutno sjedište Vijeća je u Dublinu, Republika Irska.³

Evropsko vijeće za fetve i istraživanja funkcioniše preko sljedećih tijela:

1. Vijeće članova,
2. Kabinet generalnog sekretarijata,
3. Komisije vijeća.

Vijeće članova čine zvanični (rasmiyyùn) članovi s pravom glasa i članovi posmatrači koji nemaju pravo glasa, a to su savjetnici i eksperti. Vijeće ima 35 zvaničnih članova, dok broj posmatrača ne smije biti veći od jedne trećine zvaničnih članova. Sjednicama prisustvuju obje vrste članova, a generalni sekretar ima pravo pozvati i neke goste, što se naročito odnosi na zemlju u kojoj se održava sjednica. Za validnost sjednice uvjetuje se prisustvo više od pola ukupnog broja zvaničnih članova. Vijeće ima redovno zasjedanje jednom godišnje i tada se raspravlja o podnesenim studijama iz različitih tematskih oblasti koje se tiču muslimana u Evropi i donose odgovori na postavljena pitanja koja zahtijevaju kolektivni odgovor.⁴

Kabinet Generalnog sekretarijata čine generalni sekretar, pomoćnik generalnog sekretara i predsjednici komisija. Zadatak

FIO izvedena je na osnovu odluke Skupštine FIO koja je donesena 01.12.1989. god. s ciljem realizacije zajedničkih ciljeva članica FIO uz nastojanje da se njihovi naponi ujedine za opće dobro islama, muslimana i evropskog društva, uzimajući u obzir specifičnosti svake od članica. FIO danas obuhvata centre i udruženja iz dvadeset i šest evropskih zemalja. Više v.: www.eu-islam.com (od 01.06.2007.).

² Član FIO iz Bosne i Hercegovine jeste Asocijacija za kulturu, obrazovanje i sport (AKOS). Predsjednik AKOS-a dr. Šukrija Ramić, učestvovao je u pripremi i osnivanju Evropskog vijeća za fetve i istraživanja kao i delegiranju našeg predstavnika u Vijeće.

³ <http://www.e-cfr.org/index2.php?option=com>, (od 01.06.2007.), Al-là'íúa al-dāpilyya li al-mačlis al-awrùbiyy li al-iftà' wa al-buúùð , str. 1., Al-Al-Maçalla al-ílimiyya li al-mačlis al-awrùbiyy li al-iftà' wa al-buúùð, 2002., br. 1, Dublin, Irska, str. 5. i Fetve evropskog vijeća za fetve i istraživanja, preveo dr. Enes Ljevaković, Connectum, Sarajevo, 2005., str. 17.

⁴ Više v.: 'Al-Niòàm al-asàsiyy, al-bàb al-ḡàmis: ra'is al-mačlis wa nà'ibuh, www.e-cfr.org, (od 01.06.2007.) i Al-là'íúa al-dāpilyya..., str. 1-5. www.e-cfr.org, (od 01.06.2007.).

Kabineta jeste da pomogne generalnom sekretaru i pomoćnom generalnom sekretaru pri donošenju odluka vezanih za povjerene im dužnosti.⁵

Vijeće od članova i eksperata formira stalne i privremene komisije. Vijeće ima četiri stalne komisije i dvije potkomisije.

Stalne komisije su:

1. Komisija za naučni rad, istraživanje, prevođenje i publikaciju. Prioritet ove komisije jeste izdavanje časopisa Vijeća i izrada studija koje će pomoći Vijeću u izdavanju fetvi i rezolucija. Pored toga, ona prevodi i objavljuje na najznačajnijim evropskim jezicima najvažnije vijesti i aktivnosti Vijeća i neke njegove fetve;
2. Komisija za fetve. Ova komisija nadgleda i koordinira rad potkomisija za fetve i odabire neke njihove odgovarajuće fetve te ih predlaže Vijeću kako bi bile objavljene kao fetve Vijeća. Sakuplja fetve od naučnih drugih vijeća, fikhskih akademija i eminentnih islamskih pravnika kako bi se Vijeće okoristilo njima u svome radu;
3. Komisija za planiranje i medije. Ova komisija prati trenutne promjene u različitim oblastima savremenog života i priprema spisak najznačajnijih tema i pitanja koji imaju vezu sa socijalnim, političkim, ekonomskim i općim društvenim stanjem muslimanskih zajednica u Evropi kako bi Vijeće moglo ponuditi odgovore u svjetlu Šerijata. U saradnji s Komisijom za naučni rad i istraživanje daje prijedlog seminara i okruglih stolova koje Vijeće treba organizovati zajedno s drugim sličnim organizacijama i institucijama;
4. Komisija za dijalog. Ona pronalazi prilike za konstruktivni dijalog islamskih organizacija na Zapadu i njihovo upoznavanje s radom Vijeća te predlaže oblike saradnje između njih i Vijeća. Sljedeći zadatak ove komisije jeste da pomoću kongresa, simpozija i susreta organizuje dijalog i komunikaciju s drugim vjerama, kulturama i civilizacijama, te sa zvaničnim organima. Cilj tih susreta je da se pojasne temeljni principi islama i njegov pogled na druge, te da se

⁵ Više v.: Al-là'íua al-dàpilya..., član 8. str. 5. www.e-cfr, od (01.06.2007.)

ukaže na njegov stav naspram zajedničkih problema kako bi se uklonile sve prepreke za afirmativan i konstruktivan život muslimana u društvu.⁶

S obzirom na veliki razmak između redovnih zasjedanja Vijeća, te na zauzetost raspravom o važnijim pitanjima tokom samog zasjedanja Vijeća, a iz želje da odgovori na potrebe muslimana u Evropi i da dâ hitne odgovore na njihova pitanja, Vijeće je na svom Drugom zasjedanju odlučilo osnovati dvije potkomisije za fetve: jednu u Francuskoj, a drugu u Velikoj Britaniji, koje su od tada faktički počele i djelovati.

Ciljevi Evropskog vijeće za fetve i istraživanja

Vijeće u svom radu namjerava ostvariti određene ciljeve, a to su:

1. približavanje stavova učenjaka koji djeluju u evropskim zemljama i rad na objedinjavaju njihovih mišljenja o važnim fikskim pitanjima;
2. izdavanje kolektivnih fetvi koje će odgovoriti potrebama muslimana u Evropi, riješiti njihove probleme i urediti njihov društveni status i komunikaciju s evropskim društvima u svjetlu propisa i intencija Šerijata;
3. izrada šerijatskopavnih studija i istraživačkih projekata koji se bave novonastalim problemima na evropskom tlu tako da se zadovolje intencije Šerijata i interesi ljudi;
4. usmjeravanje muslimana u Evropi općenito, a posebno muslimanske omladine, putem prezentiranja izvornog islamskog učenja i ispravnih šerijatskopavnih rješenja.⁷

Izbor članova i saradnika

u Evropskom vijeću za fetve i istraživanja

Član Vijeća mora ispunjavati sljedeće uvjete:

1. da posjeduje islamsko stručno fakultetsko obrazovanje ili da ima idžazet meritorne uleme, uz poznavanje arapskog jezika;

⁶ Al-Ta'arīf bi al-mağlis, str. 5., www.e-cfr.org (od 03.06.2007.).

⁷ Fetve evropskog vijeća za fetve i istraživanja, nav. dj., str. 17-18., Al-Maçalla al-'ilmiyya, nav. dj., str. 5-6, Al-Ta'arīf bi al-mağlis str. 1, www.e-cfr.org (od 03.06.2007.).

2. da se pridržava pravila islamskog morala i islamskih propisa;
3. da boravi na teritoriji Evrope;
4. da dobro poznaje propise Šerijata i stvarnosti;
5. da njegovo članstvo potvrdi apsolutna većina članova.

Vijeće ima pravo izabrati u članstvo neke učenjake izvan evropske teritorije koji ispunjavaju predviđene uvjete, osim trećeg, uz uvjet da njihov broj ne prelazi jednu četvrtinu članova Vijeća.⁸

Najpoznatiji članovi Vijeća su: dr. Jusuf el-Karadavi, predsjednik Vijeća, Fejsal Mevlevi, zamjenik predsjednika Vijeća, Husejn Halava, generalni sekretar Vijeća, Rašid el-Ganuši, naš reisu-l-ulema dr. Mustafa Cerić i dr. Iz arapsko-islamskog svijeta ima jedanaest (11) članova, a sa Zapada (Evropa i Sjeverna Amerika) dvadeset i četiri (24) člana. Najviše članova ima iz Velike Britanije (8), zatim Francuske (4), Njemačke i Saudijske Arabije (3), Sudana i Katara po dva, a iz Amerike, Austrije, Belgije, Bosne i Hercegovine, Egipta, Holandije, Irske, Kanade, Kuvajta, Libana, Mauritanije, Norveške i Švicarske po jedan član.

Jedini predstavnik iz naše zemlje u ovom vijeću jeste reisu-l-ulema dr. Mustafa Cerić. On je član ovog vijeća od njegovog osnivanja. Iz šireg regiona Balkana nema drugih članova u Vijeću. Također, u Vijeću nema članova iz država Istočne Evrope kao ni iz Turske s tim da je član vijeća iz Austrije, Mustafa Mula Oglu, porijeklom iz Turske.

Od svog osnivanja pa do danas Vijeće je održalo sedamnest zasjedanja i to: u Irskoj 8 zasjedanja, u Turskoj i Bosni i Hercegovini po dva, a po jedno zasjedanje bilo je u Njemačkoj, Španiji, Francuskoj, Švedskoj i Velikoj Britaniji.

17. redovno zasjedanje Evropskog vijeća za fetve i istraživanje

Ovom zasjedanju prisustvovalo je dvadest članova Vijeća. Neki od članova koji su izostali poslali su svoje naučne studije. Osim članova, sjednicama su prisustvovali i gosti koje je Generalni

⁸ Al-Al-Mačalla al-'ilmiyya, nav. dj., str. 7-8 i Fetve evropskog vijeća, nav. dj., str. 21.

sekretarijat pozvao na ovo zasjedanje, a to su: dr. Ahmed el-Assal, bivši rektor Islamskog univerziteta u Islamabadu, dr. Ejmen Ali, generalni sekretar FIO-a, Šekib ibn Mahluf, Predsjednik FIO-a, dr. Ali Abdul-Baki, pomoćnik Generalnog sekretara Akademije za islamska istraživanja iz Kaira, dr. Selman El-Avde, dr. Moris Birhir, dr. Mutevella Musa.

Svečano otvorenje ovog zasjedanja bilo je u Kulturnom centru "Kralj Fahd" u Sarajevu uz prisustvo velikog broja zvaničnika, među kojima su bili ministri Safet Halilović i Tarik Sadović, te brojni ambasadori islamskih zemalja i predstavnici Međureligijskog vijeća BiH. To je ujedno bila i proslava desetogodišnjice uspješnog rada Vijeća.

Muslimani u Evropi – državljanstvo i integracija

Centralna tema o kojoj se raspravljalo na ovom zasjedanju bila je "Muslimani u Evropi – državljanstvo i integracija". O ovoj temi raspravljalo se na pet sesija. Na svakoj od tih sesija razmatrano je centralno pitanje s različitog aspekta. U prvom dijelu sesije pročitali bi se sažeci naučnoistraživačkih radova koje su pripremili učesnici, a kasnije bi se otvorila diskusija. Sesija bi se završavala donošenjem zaključaka.

Prva sesija bila je pod naslovom: "Šerijatski okvir za građanstvo i integraciju" Radove o ovoj temi su napisali dr. Jusuf el-Karadavi, "Domovina i građanstvo u svjetlu akaidskih temelja i intencija Šerijata" i Abdullah ibn Bijeh, "Vjernost između vjere i države".

Druga sesija nosila je naziv: "Evropska stvarnost (realnost) kao prilika za građanstvo". Radove o ovoj temi pročitali su Mustafa Mula Oglu, "Prava nemuslimanski manjina u Osmanskoj državi", dr. Mustafa Cerić, "Povijesno iskustvo integracije kroz primjer Gazi Husrev-begove medrese" i dr. Muhammed el-Huvari, "Realno (stvarno) prisustvo islama (muslimana) u Evropi".

Na trećoj sesiji raspravljao se o "Budućim ciljevima kod integracije" Radove o ovoj temi napisali su: dr. Salah Sultan, "Boravak u neislamskim državama između onih koji to zabranjuju i onih koji odobravaju", dr. Džemal Bedevij, "Utjecaj integracije muslimana na zapadnu stvarnost (realnost)" i dr. Abdulmedžid en-Nedždžar, "Civilizacijsko učešće (saradnja) put ka integraciji".

Četvrta sesija nosila je naziv: "Temelji i pravila (norme) integracije", a o ovoj temi svoje radove ponudili su šejh Husejn Halava, "Pravila pozitivne integracije"; šejh Fejsal Mevlevi, "Musliman kao građanin u Evropi" i dr. Moris Birhar, "Politike evropskih država i njihov utjecaj na integraciju muslimana".

Na petoj sesiji raspravljalo se o "Načinu i instrumentima integracije", a svoje radove ponudili su: dr. Ahmed Džaebillah, "Muslimani u Evropi između obaveze državljanstva (građanstva) i čuvanja identiteta"; dr. Hamza ibn Husejn eš-Šerif, "Šerijatskoppravni tretman političkog i društvenog učešća (djelovanja) muslimana u sredinama u kojima su oni manjina"; dr. Mutevala Musa, "Značaj da've kod ostvarivanja građanstva"; šejh Rašid el-Ganuši, "Značaj dijaloga kod građanstva i integracije"; šejh Salim eš-Šejhi, "Uloga muslimanske porodice kod integracije"; dr. Ahmed Ali el-Imam, "Ostvarivanje građanstva kroz princip izgradnje džemata" i Šekib ibn Mahluf, "Uloga islamskih organizacija kod integracije".

Kao rezultat ovih naučnih studija i rasprava Vijeće je donijelo zaljučak o dozvoljenosti življenja muslimana u neislamskim sredinama bez obzira da li je riječ o autohtonim ili naturalizovanim muslimanima, jer argumenti onih koji to zabranjuju jesu ili autentični, ali ne upućuju na zabranu; ili upućuju na zabranu, ali su slabi i ne mogu se uzeti kao valjan dokaz u islamskom pravu. Boravak u neislamskim sredinama ne kosi se sa Šerijatom (islamom) jer samim boravkom u takvim sredinama musliman nije obavezan (primoran) prihvatiti ono što se kosi s njegovom vjerom.

Vijeće podržava onaj oblik integracije koji će muslimanima omogućiti očuvanje njihovog vjerskog i kulturnog identiteta. Takva integracija jeste zajednička odgovornost muslimana i Evropske zajednice, kako pojedinačno, tako i institucionalno.

Najvažnije obaveze muslimana pri toj integraciji jesu:

1. obaveznost poznavanja evropske stvarnosti, tradicije i zakona i pridržavanje tih općih propisa, shodno riječima Uzvišenog: "O vjernici, ispunjavajte obaveze!";
2. učešće u društvenim aktivnostima i rad na općem dobru primjenjujući kur'ansku smjernicu: "...i dobra djela činite da biste postigli ono što želite";

3. rješavati problem nezaposlenosti kako bi musliman bio aktivan, produktivan, kako bi uspio zadovoljiti svoje potrebe i pomoći drugog, postupajući po Poslanikovo, a.s., uputi "Gornja je ruka bolja od donje, gornja ruka jeste ona koja daje, a donja ona koja traži."

Da bi se postigla željena integracija, od društva se traži:

1. uspostavljanje pravde i jednakosti prema svim građanima u svim pravima i obavezama, a posebno zaštita prava na mišljenje (slobode izražavanja) i vjerske slobode kao i osiguranje socijalnih prava, među kojima je najvažnije pravo na rad;
2. eliminisanje svih vrsta diskriminacije i pothranjivanja neprijateljstva prema islamu, a pogotovu u medijima;
3. podsticanje kulturnog i vjerskog upoznavanja između muslimana i drugih, što će dovesti do bolje saradnje članova jednog društva.

Pitanje mlađaka

U drugom dijelu zasjedanja razmatrana su pitanja upućena Vijeću. Posebna pažnja posvećena je pitanju "mlađaka". Iako je Vijeće na Trećem zasjedanju raspravljalo o ovom pitanju i izdalo rezoluciju, ovo se pitanje ponovo našlo na dnevnom redu jer još uvijek postoje velika razilaženja među muslimanima u Evropi o ovom pitanju. Naučnoistraživačke radove o ovoj temi predstavili su dr. Muhammed el-Huvari, šejh Abdullah el-Džudejji, šejh Fejsal Mevlevi i dr. Salah Sultan.

Na kraju diskusije Vijeće je izglasalo rezoluciju u kojoj se kaže da je astronomija jedna od savremenih naučnih disciplina koja može ponuditi precizne i pouzdane podatke vezane za kretanje nebeskih tijela, a pogotovu Zemlje, Sunca i Mjeseca, i takvi se podaci bezrezervno prihvataju jer su kategorički.

Vijeće je objasnilo kako nastupa početak novog lunarnog mjeseca i preporučuje članovima vijeća, imamima i učenjacima šerijatskih znanosti da pozivaju na uvažavanje naučnih kategoričkih činjenica, pa ako astronomija potvrdi da se ne može vidjeti mlađak, tada se ničija tvrdnja, da ga je vidio, ne može prihvatiti.

Vijeće poziva muslimane u Evropi da koriste astronomski proračun kod određivanja početka i kraja lunarnih mjeseci, posebice ramazana i ševala.

Vijeće će na osnovu ove rezolucije izdavati godišnji takvim u kojem će označiti početak i kraj lunarnih mjeseci.

Fetve

Kao i na ranijim zasjedanjima Vijeće je izdavalo fetve koje odgovaraju na aktuelna pitanja pojedinaca. Na ovom zasjedanju izdalo je 11 fetvi na pitanja kao što su razgovor između mladića i djevojke preko interneta, nazivanje selama grupi u kojoj se nalaze muslimani i nemuslimani, šta raditi s poklonom u kojem ima alkohola, sklapanje braka s nijetom razvoda i dr.

Preporuke

Uobičajena praksa Vijeća jeste da poslije izdavanja fetvi uputi nekoliko preporuka muslimanima. Tako je bilo i na ovom zasjedanju. U preporukama se od muslimana traži da ispunjavaju obaveze preuzete dobivanjem vize i boravišnih dozvola, da budu dobar primjer i uzor u svome društvu, da se aktivno uključe u sve korisne društvene aktivnosti i da rade na poboljšanju slike muslimana u očima nemuslimana u Evropi, kao i da formiraju obrazovne i društvene institucije neophodne za postizanje željene integracije.

Na kraju, Vijeće se zahvalilo domaćinu, Islamskoj zajednici u Bosni i Hercegovini, kao i svim drugim koji su omogućili da ovo zasjedanje bude uspješno i da boravak u Bosni i Hercegovini članovima Vijeća bude prijatan. Posebna zahvala upućena je Vladi Bosne i Hercegovine, koja je omogućila da se na teritoriji njene zemlje održi ovo zasjedanje, kao i Kulturnom centru "Kralj Fahd", gdje je održana proslava desetogodišnjice uspješnog rada Vijeća.